

**Deputación
DA CORUÑA**

TRANSFORMAR O NOSO MUNDO:

A AXENDA 2030

PARA

O DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE

OBJETIVOS DE DESARROLLO SOSTENIBLE

A AXENDA 2030

A Asemblea Xeral das Nacións Unidas aprobou o 25 de setembro de 2015 a Resolución 70/1 “Transformar o noso mundo: a Axenda 2030 para o Desenvolvemento Sostible”, coñecida como “Axenda 2030”. Nesta Resolución recoñécese que o maior desafío do planeta actual é a erradicación da pobreza e afirma que sen lograla non pode haber desenvolvemento sostible.

“Os Xefes de Estado e de Goberno e Altos Representantes, reunidos na Sede das Nacións Unidas en Nova York do 25 ao 27 de setembro de 2015 (....)

Estamos resoltos a poñer fin á pobreza e a fame en todo o mundo de aquí a 2030, a combater as desigualdades dentro dos países e entre eles, a construír sociedades pacíficas, xustas e inclusivas, a protexer os dereitos humanos e promover a igualdade entre os xéneros e o empoderamento das mulleres e as nenas, e a garantir unha protección duradeira do planeta e os seus recursos naturais. Estamos resoltos tamén a crear as condicións necesarias para un crecemento económico sostible, inclusivo e sostido, unha prosperidade compartida e o traballo decente para todos, tendo en conta os diferentes niveis nacionais de desenvolvemento e capacidade”

A Axenda 2030 é un plan de acción en favor das persoas, o planeta e a prosperidade, que contén 17 Obxectivos para o Desenvolvemento Sostible (ODS) e 169 metas específicas, e inclúe unha estratexia para alcanzar estes Obxectivos en 15 anos. Estes obxectivos adoptáronse co propósito de erradicar a pobreza, protexer o planeta, asegurar a prosperidade e mellorar as vidas e as perspectivas das persoas en todo o mundo como parte dunha nova axenda de desenvolvemento sostible.

Os **Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS)** son:

1. Poñer fin á pobreza en todas as súas formas en todo o mundo.
2. Poñer fin á fame, lograr a seguridade alimentaria e a mellora da nutrición e promover a agricultura sostible.
3. Garantir unha vida sa e promover o benestar para todos en todas as idades.
4. Garantir unha educación inclusiva, equitativa e de calidade e promover oportunidades de aprendizaxe durante toda a vida para todos.
5. Lograr a igualdade entre os xéneros e o empoderamento de todas as mulleres e nenas
6. Garantir a dispoñibilidade de auga e a súa ordenación sostible e o saneamento para todos.
7. Garantir o acceso a unha enerxía asequible, segura, sostible e moderna para todos.
8. Promover o crecemento económico sostido, inclusivo e sostible, o emprego pleno e produtivo e o traballo decente para todos.

9. Construír infraestruturas resilientes, promover a industrialización inclusiva e sostible e fomentar a innovación.
10. Reducir a desigualdade en e entre os países.
11. Lograr que as cidades e os asentamentos humanos sexan inclusivos, seguros, resilientes e sostibles.
12. Garantir modalidades de consumo e produción sostibles.
13. Adoptar medidas urxentes para combater o cambio climático e os seus efectos (tomando nota dos acordos celebrados no foro da Convención Marco das Nacións Unidas sobre o Cambio Climático).
14. Conservar e utilizar en forma sostible os océanos, os mares e os recursos mariños para o desenvolvemento sostible.
15. Protexer, restablecer e promover o uso sostible dos ecosistemas terrestres, efectuar unha ordenación sostible dos bosques, loitar contra a desertificación, deter e reverter a degradación das terras e poñer freo á perda da diversidade biolóxica.
16. Promover sociedades pacíficas e inclusivas para o desenvolvemento sostible, facilitar o acceso á xustiza para todos e crear institucións eficaces, responsables e inclusivas a todos os niveis.
17. Fortalecer os medios de execución e revitalizar a alianza mundial para o desenvolvemento sostible.

Os ODS son o plan mestre para conseguir un futuro sostible para todos. Interrelaciónanse entre si e incorporan os desafíos globais aos que nos/nos enfrontamos día a día, como a pobreza, a desigualdade, o clima, a degradación ambiental, a prosperidade, a paz e a xustiza. Para non deixar a ninguén atrás, é importante que lograr cumprir con cada un destes obxectivos para 2030. Os obxectivos da Axenda 2030 poden agruparse en cinco ámbitos:

- Persoas (ODS 1-5):
 1. Poñer fin á pobreza en todas as súas formas en todo o mundo.
 2. Poñer fin á fame, lograr a seguridade alimentaria e a mellora da nutrición e promover a agricultura sostible.
 3. Garantir unha vida sa e promover o benestar para todos en todas as idades.
 4. Garantir unha educación inclusiva, equitativa e de calidade e promover oportunidades de aprendizaxe durante toda a vida para todos.
 5. Lograr a igualdade entre os xéneros e o empoderamento de todas as mulleres e nenas
- Planeta (ODS 6, 12, 13, 14 e 15):
 6. Garantir a dispoñibilidade de auga e a súa ordenación sostible e o saneamento para todos.
 12. Garantir modalidades de consumo e produción sostibles.
 13. Adoptar medidas urxentes para combater o cambio climático e os seus efectos (tomando nota dos acordos celebrados no foro da Convención Marco das Nacións Unidas sobre o Cambio Climático).

- 14. Conservar e utilizar en forma sostible os océanos, os mares e os recursos mariños para o desenvolvemento sostible.
- 15. Protexer, restablecer e promover o uso sostible dos ecosistemas terrestres, efectuar unha ordenación sostible dos bosques, loitar contra a desertificación, deter e reverter a degradación das terras e poñer freo á perda da diversidade biolóxica.
- Prosperidade (ODS 7-11)
 - 7. Garantir o acceso a unha enerxía asequible, segura, sostible e moderna para todos.
 - 11. Lograr que as cidades e os asentamentos humanos sexan inclusivos, seguros, resilientes e sostibles.
- Institucións responsables (ODS 16)
 - 16. Promover sociedades pacíficas e inclusivas para o desenvolvemento sostible, facilitar o acceso á xustiza para todos e crear institucións eficaces, responsables e inclusivas a todos os niveis.
- Alianzas (ODS 17).
 - 17. Fortalecer os medios de execución e revitalizar a alianza mundial para o desenvolvemento sostible

Esta estrutura dos ODS é coñecida nas institucións da ONU como “as 5 P do Desenvolvemento”: People, Planet, Prosperity, Peace and Partnerships, para tratar de responder ao principio de “non deixar a ninguén atrás” (“leave non one behind”):

- **People** (persoas): Poñer fin á pobreza e a fame en todas as súas formas e asegurar a dignidade e igualdade de todas as persoas
- **Planet** (planeta): Protexer os recursos naturais do planeta e combater o cambio climático para asegurar un ambiente digno para as futuras xeracións
- **Prosperity** (prosperidade): Asegurar que todos poidan gozar unha vida próspera e plena en harmonía coa natureza
- **Peace** (paz): Fomentar sociedades pacíficas, xustas e inclusivas
- **Partnerships** (alianzas): Implementar a Axenda 2030 a través de alianzas globais sólidas

Cada un dos obxectivos comporta unha serie de metas, de carácter integrado e indivisible, a conseguir en períodos de tempo determinados, ata completar o total de 169. Estes ODS nótrense da experiencia dos Obxectivos de Desenvolvemento do Milenio (ODM) e asumen as tarefas por finalizar relativas aos ODM, pero son unha evolución, de maneira que resultan máis ambiciosos, participativos e universais.

OS OBXECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO DO MILENIO: O PRECEDENTE AOS ODS

Os **Obxectivos de Desenvolvemento do Milenio** son os 8 propósitos de desenvolvemento humano fixados na Declaración do Milenio, adoptada polos 189 países miebros participantes no Cume do Milenio celebrada en setembro do ano 2000

na cidade de Nova York. Estes 8 propósitos coas súas metas específicas, que debían ser alcanzados no ano 2015, eran:

- ✓ **Obxectivo 1:** Erradicar a pobreza extrema e a fame
 1. Reducir á metade, entre 1990 e 2020, a proporción de persoas que sofren fame.
 2. Reducir á metade, entre 1990 e 2015, a proporción de persoas cuxos ingresos son inferiores a un dólar con vinte e cinco centavos diario.
 3. Conseguir pleno emprego produtivo e traballo digno para todos, incluíndo novos, ademais rexeitando rotundamente o traballo infantil.
- ✓ **Obxectivo 2:** Lograr o ensino primario universal
 1. Asegurar que en 2021, os adultos de calquera parte, sexan capaces de completar un ciclo completo de ensino
- ✓ **Obxectivo 3:** Promover a igualdade entre os xéneros e a autonomía da muller
 1. Que existan as igualdades entre os modos no ensino terciario e cuaternario, para o ano 2020, e en todos os niveis mínimos que poidan existir.
 2. Existencia de equidade entre persoas do mesmo xeito que trato igualitario en empregos ou actividades diarias
- ✓ **Obxectivo 4:** Reducir a mortalidade infantil
 1. Aumentar as 2/3 partes, entre 1990 e 2015, a natalidade de nenos maiores de 9 anos en diante. Reducir a mortalidade en menores de 5 anos polo menos en dúas terceiras partes.
- ✓ **Obxectivo 5:** Mellorar a saúde materna
 1. Reducir en tres cuartas partes, entre 1990 e 2015, a mortalidade materna.
 2. Lograr o acceso universal á saúde reprodutiva.
 3. Reducir a taxa de mortalidade materna.
 4. Maior proporción de parir con asistencia de persoal sanitario especializado.
 5. Educación sexual para decidir, anticonceptivo para non abortar.
- ✓ **Obxectivo 6:** Combater o VIH/SIDA, o paludismo e outras enfermidades
 1. Deter e comezar a reducir a propagación do VIH/SIDA en 2015.
 2. Lograr, para 2010, o acceso universal ao tratamento do VIH/Sida para todas as persoas que o necesiten.
 3. Deter e comezar a reducir, en 2015, a incidencia da malaria e outras enfermidades graves.
- ✓ **Obxectivo 7:** Garantir a sustentabilidade do medio ambiente.
 1. Incorporar os principios do desenvolvemento sostible nas políticas e os programas nacionais para reducir a perda do medio ambiente.
 2. Reducir e retardar considerablemente a perda de diversidade biolóxica en 2010.
 3. Reducir á metade, para 2015, a proporción de persoas sen acceso sostible á auga potable e a servizos básicos de saneamento.

4. Mellorar considerablemente, en 2020, a vida de polo menos 100 millóns de habitantes de barrios marxinais.
- ✓ **Obxectivo 8:** Fomentar unha asociación mundial para o desenvolvemento.²
 1. Desenvolver máis un sistema comercial e financeiro aberto, baseado en normas, previsible e non discriminatorio.
 2. Atender as necesidades especiais dos países menos adiantados.
 3. Atender as necesidades especiais dos países en desenvolvemento sen litoral e os pequenos estados insulares en desenvolvemento (mediante o Programa de Acción para o desenvolvemento sostible dos pequenos estados insulares en desenvolvemento e os resultados do vixésimo segundo período extraordinario de sesións da Asemblea Xeral).
 4. Encarar de maneira integral os problemas da débeda dos países en desenvolvemento con medidas nacionais e internacionais para que a débeda sexa sostible a longo prazo.
 5. En cooperación coas empresas farmacéuticas, proporcionar acceso aos medicamentos esenciais nos países en desenvolvemento a prezos accesibles.
 6. En cooperación co sector privado, dar acceso aos beneficios das novas tecnoloxías, especialmente as da información e as comunicacións.

FACER REALIDADE A AXENDA 2030: A RESPONSABILIDADE COMPARTIDA

Esta nova axenda de desenvolvemento propónse como unha folla de ruta para que os países avancen cara ao logro do desenvolvemento sostible, poñendo ás persoas no centro, conforme un enfoque de dereitos no marco dunha alianza universal renovada. Así, o Secretario Xeral das Nacións Unidas fixo un chamamento para que todos os sectores da sociedade mobilícense en tres niveis:

- **Acción a nivel mundial** para garantir un maior liderado, máis recursos e solucións máis intelixentes con respecto aos Obxectivos de Desenvolvemento Sostible;
- **Acción a nivel local** que inclúa as transicións necesarias nas políticas, os orzamentos, as institucións e os marcos reguladores dos gobernos, as cidades e as autoridades locais; e
- **Acción por parte das persoas**, incluídos a mocidade, a sociedade civil, os medios de comunicación, o sector privado, os sindicatos, os círculos académicos e outras partes interesadas, para xerar un movemento imparable que impulse as transformacións necesarias.

A Axenda 2030 aborda a profunda relación que existe entre o económico, o social e o ambiental e entre a realidade local, nacional e global e interpela ás Administracións públicas e aos distintos niveis de goberno, en estreita colaboración co resto de actores

implicados, a promover actuacións coherentes, integradas e interrelacionadas entre si, que teñan en conta as relacións de eco-dependencia dos seres humanos e as sociedades respecto de a natureza, e os vínculos entre as persoas e as institucións, todo iso en aras de garantir a vida e a súa sustentabilidade. Xunto a iso, aposta de forma innegable por un concepto de sustentabilidade vinculado intrinsecamente ao ámbito social, de tal forma que entende que o futuro do noso mundo só será sostible se se garante tamén unha vida digna para todas as persoas sen deixar a ninguén atrás.

Trátase, por tanto, dunha interpelación directa á transformación dos modelos socioeconómicos, e á protección das persoas e a natureza.

Para facer realidade a Axenda 2030 deben poñerse en marcha políticas ambiciosas, coherentes e valentes que aborden de maneira integral a garantía dos dereitos humanos, a igualdade de xénero, a xustiza social e os coidados, así como a loita contra a emerxencia climática e ecolóxica. Temos unha oportunidade única como país e sociedade para garantir o benestar de todas as persoas, asumindo tamén a nosa responsabilidade global e coas xeracións vindeiras, e transitar cara a un modelo de desenvolvemento máis inclusivo, xusto, cohesionado territorialmente e sostible.

A Estratexia de Desenvolvemento Sostible 2030 debe ser o marco político e o instrumento de transformación necesario que guíe e acelere en España a acción do Goberno e do conxunto das Administracións públicas, así como do resto de actores, na construción dun desenvolvemento sostible para os próximos dez anos.

A pesar dalgúns avances, Nacións Unidas advertía no seu Informe dos ODS de 2019 que os resultados de avance global na Axenda 2030 non eran suficientes e que aínda existían moitas áreas que requirían dunha atención colectiva urxente, como a desigualdade que continuaba afectando de forma máis crítica a mulleres e nenas. As mulleres asumen unha parte desproporcionada do traballo de coidados non remunerado, están infrarrepresentadas nos espazos de decisión política e no acceso aos recursos económicos, e seguen sen poder exercer os seus dereitos sexuais e reprodutivos en moitos países. Mesmo antes do estalido da crise global e multidimensional como consecuencia da COVID-19 e a posterior guerra de Ucraína, o mundo non se atopaba ben encamiñado para cumprir o seu compromiso coas persoas e o planeta.

A implementación dos ODS representa unha responsabilidade compartida, que require accións a nivel nacional, subnacional, rexional e local. Desde a UE instouse aos Estados membro para elevar o seu nivel de ambición en relación á implementación da Axenda 2030, acelerando a súa integración nas Estratexias Nacionais de Desenvolvemento Sostible (ENDE) ao que este documento vén dar cumprida resposta.

OS ODS E A UE

O impulso da UE aos ODS susténtase sobre a base das súas seis prioridades estratéxicas para o período 2019-2024 e, particularmente, sobre a promoción da transición verde e dixital da economía europea, cunha abordaxe que non ofrecía suficiente protagonismo á transición social e ao reforzo do Pilar Europeo de Dereitos Sociais.

O Consello da UE, no seu documento “Cara a unha Unión cada vez máis sostible para 2030 - Conclusións do Consello do 9 de abril de 2019”, abordou esta cuestión reafirmando a importancia de fortalecer a dimensión social do desenvolvemento sostible para promover a inclusión, o desenvolvemento humano, a cohesión social e a igualdade en todas as súas formas, incluída a igualdade de xénero, así como o diálogo social e o traballo decente. No Cume Social do Porto, celebrada en maio de 2021, os líderes europeos aprobaron o Plan de Acción dos próximos anos para facer realidade o Piar Europeo de Dereitos Sociais cuxas metas principais propostas para 2030 están en liña e apoian os obxectivos e metas dos ODS, aínda que cun grao de ambición algo menor.

É necesario, por tanto, seguir incorporando a cuestión social nos debates sobre desenvolvemento sostible en Europa. O fortalecemento da Unión Europea e a construción da sustentabilidade como pilar fundamental de futuro non se logrará se non leva aparellada a consolidación dunha Europa Social que protexa e amplíe os dereitos sociais, establecendo estándares sociais europeos mínimos en múltiples ámbitos, e incorporando as cuestións sociais de forma transversal nos debates actuais. Non cabe dúbida que para promover a transición ecolóxica e dixital deberanse abordar as causas estruturais que xeran as múltiples desigualdades, sendo esta unha condición inexorable para avanzar de maneira eficiente e eficaz cara a un desenvolvemento económico e social inclusivo e respectuoso cos límites do planeta.

Ademais, queda pendente a posta en marcha dun novo esquema de gobernanza económica para garantir a coherencia do conxunto dos esforzos co desenvolvemento sostible e o papel específico das distintas instancias que conforman a institucionalidade europea, incluído o rol que o Parlamento Europeo, a institución que representa en maior esencia a democracia europea, terá no devandito obxectivo.

OS ODS E ESPAÑA

Os Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS) da Axenda 2030 non son xuridicamente obrigatorios, pero se espera que os Gobernos os adopten como propios, utilizando para iso marcos nacionais adecuados.

Por este motivo o 28 de setembro de 2018 a Comisión Delegada do Goberno para Asuntos Económicos creou o Grupo de Alto Nivel para a Axenda 2030 que está presidido polo Ministro de Asuntos Exteriores e de Cooperación e vicepresidido polo Ministro de Transportes, Movilidad e Axenda Urbana conxuntamente coa Ministra de Agricultura e Pesca, Alimentación e Medio Ambiente.

A finalidade deste grupo é coordinar a posición española e as actuacións necesarias para o cumprimento dos obxectivos da Axenda 2030 e render contas en canto ás avaliacións de España ante o Foro Político de Alto Nivel do ECOSOC. A primeira avaliación será en xullo de 2018.

O ODS 1 busca poñer fin á pobreza en todas as súas manifestacións para 2030. Tamén ten como obxectivo garantir a protección social das persoas en situación de pobreza ou vulnerabilidade social, aumentar o acceso aos servizos básicos e axudar ás persoas afectadas por fenómenos climáticos extremos e facer fronte aos problemas económicos, sociais e ambientais.

O ODS 2 ten como obxectivos poñer fin á fame, lograr a seguridade alimentaria e a mellora da nutrición e promover a agricultura sostible para o ano 2030. As súas metas atenden en primeiro lugar á mellora da alimentación a través do acceso de todas as persoas a unha alimentación sa, nutritiva e suficiente e a erradicación de todas as formas de malnutrición, e ocúpanse tamén da produción de alimentos, a agricultura e en xeral o sistema alimentario.

O ODS 3 ten como obxectivo garantir unha vida sa e promover o benestar de todos a todas as idades. Trátase dun obxectivo estreitamente relacionado co anterior. Se temos en conta que as enfermidades que conducen á morte á maior parte de europeos son consecuencia dunha mala alimentación, o mellor sistema sanitario non pode eludir as medidas necesarias para un tipo de alimentación que preveña estas enfermidades, tal e como se tratou no apartado anterior.

O ODS 4 busca garantir unha educación inclusiva e equitativa de calidade e promover oportunidades de aprendizaxe permanente para todos. É de capital importancia aumentar os esforzos encamiñados a reforzar a función que desempeña a educación na plena realización dos dereitos humanos, a paz, o exercicio responsable da cidadanía local e mundial, a igualdade de xénero, o desenvolvemento sostible e a saúde.

O ODS 5 busca conseguir a igualdade real de mulleres e homes, principio xurídico universal recoñecido en diversos textos internacionais sobre dereitos humanos, entre os que cabe destacar a Convención sobre a Eliminación de todas as Formas de Discriminación contra a Muller (CEDAW) e a Declaración e Plataforma de Acción de Pequín. A Axenda 2030 para o Desenvolvemento Sostible impulsa o compromiso da comunidade internacional para o logro da igualdade de xénero e o empoderamento de todas as mulleres e nenas a través dun obxectivo específico e de forma transversal

noutros obxectivos. Para España, a consecución da meta 5.6, asegurando o acceso universal á saúde sexual e reprodutiva e os dereitos reprodutivos, é unha meta esencial para facer efectivo o ODS.

O ODS 6 busca garantir a dispoñibilidade e xestión sostible de auga e saneamento para todas as persoas. A garantía da subministración de auga en cantidade e en calidade suficientes é fundamental para o desenvolvemento da sociedade e para a loita contra a pobreza e as enfermidades en calquera parte do mundo. O carácter transversal da auga fai que sexa un recurso fundamental para o desenvolvemento sostible a nivel económico, social e ambiental.

O ODS 7 céntrase no sector enerxético e busca garantir o acceso universal a unha enerxía asequible, segura, sostible e moderna. Este ODS está intimamente relacionado co ODS 13 Adoptar medidas urxentes para combater o cambio climático e os seus efectos. Esta confluencia de obxectivos xestionarase por primeira vez en España desde o mesmo departamento ministerial, denominado Ministerio para a Transición Ecolóxica.

O ODS 8 está directamente relacionado co ámbito do traballo e afecta a varios departamentos ministeriais, en particular ao Ministerio de Traballo, Migracións e Seguridade Social e ao Ministerio de Economía. Promover o crecemento económico sostido, inclusivo e sostible, o emprego pleno e produtivo e o traballo decente para todos

Construír Infraestruturas resilientes, promover a industrialización inclusiva e sostible e fomentar a innovación. Un dos factores que mide o nivel de desenvolvemento dun país é o desenvolvemento das súas infraestruturas e o seu grao de industrialización. De feito, o desenvolvemento de infraestruturas fiables, sostibles e de calidade debe ser un estímulo para a recuperación económica, a calidade de vida e a creación de emprego e constitúe, ademais, unha garantía de vertebración territorial, cohesión social e igualdade de oportunidades.

O ODS 10 promove reducir a desigualdade causada por motivos como o sexo, idade, discapacidade, raza, etnia ou relixión dentro de España e a contribución de España á redución da desigualdade entre países, para o que promove a adopción das políticas e a lexislación pertinentes. Especialmente, no caso das persoas con discapacidade, que conviven cun agravio comparativo económico moi relevante, que lles supón gastos adicionais na súa vida diaria, ao ter que adquirir medios técnicos e de apoio para o desenvolvemento da súa autonomía persoal e vida independente. Este obxectivo tamén busca mellorar a regulación e o control dos mercados financeiros e as institucións.

Lograr que as cidades e os asentamentos humanos sexan inclusivos, seguros, resilientes e sostibles. O tradicional modelo de cidade española (coñecido como “a

cidade mediterránea”) é compacto, razoablemente denso, complexo, con mestura de usos, tamaño medio, con espazos urbanos seguros, saudables e de calidade, que garanten a convivencia e fomentan a diversidade social. Son un reclamo atractivo, tanto para os seus habitantes, como para quen as visita.

Garantir modalidades de consumo e produción sostibles. Este ODS busca promover a xestión sostible e o uso eficiente dos recursos naturais, reducir a xeración de residuos e o desperdicio de alimentos, e fomentar a xestión ecoloxicamente racional dos produtos químicos. Así mesmo, aspira a estimular a implementación de prácticas sostibles en empresas e o acceso universal a información sobre estilos de vida en harmonía coa natureza.

A través do ODS 13, ínstase a adoptar medidas urxentes para combater o cambio climático e os seus efectos. A loita contra o cambio climático, tanto a redución de emisións de gases de efecto invernadoiro como a adaptación ao cambio climático, é unha prioridade para España. Así, España está a traballar para adoptar as medidas necesarias para afrontar as súas responsabilidades e facilitar un futuro próspero, solidario e compatible coa seguridade climática e os límites do planeta, en liña cos obxectivos e valores da Unión Europea e Nacións Unidas. O obxectivo é prepararnos para afrontar os impactos do cambio climático, sentar as bases dunha economía neutra en emisións e acompañar aos colectivos máis vulnerables no proceso de transición. Involucrando a todas as administracións e a todos os actores da sociedade civil e do mundo académico e científico.

O ODS 14 expón que, para 2030, a Humanidade ten que ser capaz de conservar e utilizar de forma sostible os océanos, os mares e os recursos mariños. Para alcanzar este obxectivo, necesítase reducir significativamente a contaminación mariña de todo tipo, adoptar medidas para restaurar os ecosistemas mariños, minimizar os efectos de acidificación, regulamentar eficazmente a explotación pesqueira e conservar polo menos o 10% das zonas costeiras e mariñas. España enfronta grandes retos neste ODS, tal como sinala o Ocean Health Index (2016) ou os recentes informes de avaliación realizados nos Convenios de Mar Rexionais dos que España é parte: OSPAR Intermediate Assessment (IA2017), e Barcelona Convention Quality Status Report (QSR2017).

O ODS 15 ten como fin promover o uso sostible dos ecosistemas terrestres, a xestión sostible das superficies forestais, loitar contra a desertificación, deter e investir a degradación das terras e frear a perda da diversidade biolóxica. Dada a riqueza natural de España, a diversidade de ambientes presentes no seu territorio, a súa posición biogeográfica e a extensión de zonas escasamente poboadas, pódese comprender que a xestión da súa superficie forestal, a súa biodiversidade e patrimonio natural supoña un reto moi relevante. Ademais, os dous tipos de ecosistemas aos que a Axenda 2030

concede unha especial atención, os bosques e zonas de montañas, teñen unha gran importancia e extensión no territorio español.

O ODS 16 busca conseguir a xustiza e o seu corolario, a paz, así como facilitar o dereito fundamental de acceso á xustiza para os máis desfavorecidos, reforzar a loita contra o narcotráfico, a corrupción e a delincuencia organizada transnacional, e aplicar as novas tecnoloxías á administración de xustiza de forma que esta sexa máis rápida, áxil e eficaz e cumpra por tanto co seu dobre labor de castigar ao culpable e contribuír a reparar o dano causado sen demoras.

Traballar polo ODS 17 é fundamental para o logro dos outros 16. Este ODS busca mobilizar todos os medios de implementación necesarios, financeiros, públicos e privados, e doutra índole, para reforzar unha Alianza Mundial para o Desenvolvemento Sostible, que poña en marcha unha Axenda cuxa natureza ampla e horizontal, ambiciosa e multidimensional, ha de esixir aglutinar e analizar información de diversos ámbitos das nosas AAPP, da UE e doutros actores nacionais e internacionais. Así mesmo, o seguimento do ODS 17 debe facerse en coherencia coa AAAA.

OS ODS E GALICIA

A Xunta de Galicia asume a Axenda 2030 como unha folla de ruta ineludible e unha oportunidade única para establecer un novo enfoque e levar a cabo as transformacións necesarias para alcanzar un mundo máis sostible, poñendo en marcha unha serie de iniciativas e tomando un claro liderado na difusión e o seguimento dos ODS, así como da súa implementación e localización en Galicia.

Desde a Xunta de Galicia trabállase en base aos valores e principios que conlevan cada un dos Obxectivos de Desenvolvemento Sostible para a súa correcta implementación a través da folla de ruta que imprime a Axenda 2030, pilar fundamental de cada unha das actuacións que se desenvolven co fin de permitir e fomentar o avance cara ao cumprimento dos 17 Obxectivos de Desenvolvemento Sostible e as súas 169 metas.

Galicia converte os desafíos ambientais e retos sociais e económicos existentes en espazos de mellora e evolución para lograr unha sociedade mellor, adaptada aos cambios, creando unha economía eficiente e sostible no uso dos recursos e baixa en emisións de carbono, que permita ás xeracións futuras gozar dunha comunidade máis sostible.

Está a promoverse a Comisión Interdepartamental da Xunta de Galicia para establecer as bases e fomentar a coherencia dos ODS nas políticas públicas, que marcarán a Axenda 2030 e a Estratexia de Desenvolvemento Sostible para Galicia, como marco conceptual e estratéxico vinculado co desenvolvemento sostible, baixo o amparo dun mecanismo de coordinación transversal e en aras da capilaridade e coherencia política

para o desenvolvemento, fomentando a interacción con todos os ámbitos administrativos e potenciando a relación cos distintos axentes, á vez que instruindo, informando e avanzando en formar e sensibilizar, para lograr unha activa participación e un enfoque multidimensional.

Seguindo a máxima coherencia de políticas públicas, e en base a unha máxima transversalidade, entre os proxectos que se están desenvolvendo desde Galicia cabe destacar os seguintes:

- Guía Informativa dos ODS: sensibilización e difusión de documentos básicos de referencia.
- Axenda 2030 en coherencia con alianzas internacionais, locais, rexionais, nacionais ou europeas e en equipo con varias institucións, redes e axentes.
- Comisión ODS, Obxectivos Desenvolvemento Sostible, para traballar no aliñamento das políticas públicas coa Axenda 2030.

Desde a Xunta de Galicia, están a desenvolverse varios proxectos en liña coa Axenda 2030, entre os que destacan: Plan Estratéxico de Galicia no que se establecen prioridades básicas e sinálase a importancia da súa integralidade ao afectar a todos os niveis de goberno. A Estratexia Galega de Sustentabilidade. A elaboración da primeira Estratexia Galega de Sustentabilidade céntrase na dimensión ambiental do desenvolvemento sostible e nela inclúese unha batería de indicadores adaptados a Galicia en base aos propios indicadores da ONU.

A Estratexia de Infraestrutura Verde de Galicia que busca crear unha estrutura ecolóxica básica de Galicia mediante unha planificación territorial que integre as diferentes estratexias desenvolvidas nos últimos anos coa planificación urbana e de infraestruturas verdes, como ferramenta que proporcione beneficios ecolóxicos, económicos e sociais.

A Estratexia de Inclusión Social de Galicia 2014- 2020, EIS Galicia, marco de planificación que comprende prioridades e obxectivos no desenvolvemento de accións con impacto nas situacións persoais e familiares de vulnerabilidade ou exclusión social en Galicia. A EIS Galicia incorpora obxectivos e medidas que gardan relación cos ODS e con consolidar institucións sólidas, xustas e equitativas.

O IV Plan Director da cooperación galega 2018- 2021 que integra os principais valores da Axenda 2030, en particular, a filosofía de “non deixar a ninguén atrás”, prestando especial atención aos grupos de poboación máis vulnerables. Plans de xestión da auga.

A pesar de a alta pluviosidade que historicamente se rexistran en Galicia, os eventos de seca cada vez son máis comúns o que implicará que aos poucos comece a darse unha maior dependencia de alternativas que permitan aforrar auga potable en

demandas susceptibles de ser cubertas con auga reutilizada. Como administracións temos, por tanto unha importante tarefa por diante, para potenciar e promover a reutilización da auga, concienciándose dos beneficios da reutilización de augas, implantando boas prácticas na reutilización de augas, e fomentando a investigación, o desenvolvemento e a innovación tecnolóxica dos sistemas de rexeneración.

As diferentes accións políticas, técnicas e lexislativas desenvolvidas desde o ámbito de Medio Rural, orientadas, á consecución de metas, como poñer fin á fame, lograr a seguridade alimentaria e a mellora da nutrición e promover a agricultura sostible. Están a desenvolverse accións para o fortalecemento da sustentabilidade nos sistemas de produción de alimentos e a aplicación de prácticas agrícolas resilientes, a conservación da biodiversidade xenética das sementes, as plantas cultivadas e os animais de granxa.

As Directrices Enerxéticas de Galicia 2020-2030, coas que se pretende dar unha visión global das accións e medidas que se van a desenvolver para optimizar o aproveitamento do potencial enerxético de Galicia, como elemento esencial para o desenvolvemento sostible e a prosperidade dos seus habitantes. As diferentes contribucións desde o ámbito do Patrimonio Natural de Galicia, aos ODS, pasan por protexer, restablecer e promover o uso sostible dos ecosistemas terrestres, xestionar sosteniblemente os bosques, loitar contra a seca e a desertificación, deter e investir a degradación das terras e deter a perda de biodiversidade, en coherencia coa Axenda 2030.

Convén igualmente mencionar que Galicia conta cun Banco de Terras, que é un instrumento creado pola Consellería do Medio Rural e integrado na Axencia Galega de Desenvolvemento Rural, Agader, co que se pretende regular o uso e aproveitamento de parcelas con vocación agraria, co dobre obxectivo de evitar o seu abandono e poñelas ao dispor de todas aquelas persoas que necesiten terra para usos agrícolas, gandeiros, forestais, de conservación da natureza e patrimonio ou outros usos de interese social.

Galicia conta cunha Sanidade que investiga, que innova, que se preocupa pola formación e a docencia, que prevén enfermidades, promove a saúde e as políticas que fomentan o deporte como un medio para mellorar a saúde, e ofrece unha atención primaria de calidade. Galicia inviste nunha Sanidade que traballa en solucións eficientes para garantir os seus servizos a todas as persoas, con independencia dos seus recursos económicos en liña coa Axenda 2030 e os ODS.

Seguen integrando a Axenda 2030 varias campañas de divulgación e sensibilización ambiental, orientadas, tanto á cidadanía como aos axentes económicos, con obxectivos como fomentar boas prácticas sostibles e o cumprimento de todos os ODS,

e fomentar sinerxías e a efectiva participación tanto de toda a cidadanía como dos axentes económicos.

Destacar igualmente estudo sobre Compra Publica Sostible e fomento de todas as políticas públicas de fomento da Innovación, Científicas e Educativas, para favorecer a resiliencia da nosa sociedade.

Igualmente destacar o VII Plan Estratéxico para a igualdade de oportunidades entre mulleres e homes 2017-2020, que recolle toda unha serie de obxectivos e medidas que promoven o liderado feminino e a presenza das mulleres en todas as esferas da sociedade, incluíndo os postos de decisión e influencia, á vez que tratan de eliminar os obstáculos que dificultan a incorporación en condicións de igualdade e a promoción profesional das mulleres en ámbitos como os da ciencia e a tecnoloxía, a cultura ou o mundo do deporte. Para iso, ademais da aplicación de políticas específicas, trátase de eliminar os estereotipos e roles que sustentan a desigualdade de xénero, incrementando os esforzos na esfera educativa, a través da promoción dos valores intrínsecos a unha igualdade real e efectiva entre os sexos, así como en materia de prevención da violencia de xénero desde a infancia. Este último obxectivo, queda reforzado co I Plan de actuacións para a igualdade nos centros educativos de Galicia 2016-2020, que pon en valor a coeducación como proceso de transformación social que apunta a unha convivencia entre sexos baseada no respecto para conseguir unha formación integral e unha efectiva igualdade de oportunidades entre mulleres e homes.

Así mesmo Galicia considera os efectos do cambio demográfico desde os puntos de vista económico, social e ambiental e o necesario impulso ás zonas rurais, que son as que sofren especialmente o declive demográfico, despregando unha estratexia dirixida a proporcionar servizos públicos de calidade a estas últimas, así como a garantir un desenvolvemento económico sostible e integrado para todos, prestando atención ao investimento en políticas de conciliación da vida laboral, familiar e persoal e de apoio á natalidade e á dotación de recursos para o desenvolvemento rural dado o seu carácter transversal e a súa incidencia na vertebración do territorio.

A totalidade de iniciativas mencionadas orientan a que a Comunidade Autónoma de Galicia afronte a oportunidade de converter os desafíos ambientais e retos sociais e económicos existentes en espazos de mellora e evolución para converterse nunha rexión mellor adaptada aos cambios que se aveciñan, creando unha economía eficiente e sostible no uso dos recursos e baixa en emisións de carbono, que permita ás xeracións futuras gozar dunha rexión máis sostible, integrada nun planeta tamén máis sostible. Porque entendemos que agora máis que nunca rexe o pensar global, actúa local, porque o futuro desenvolvemento será sostible ou non será.

Na medida en que a realización de accións de planificación das nosas accións ODS e estratexias precisamos da colaboración de todos os actores galegos para a súa consecución, para poder implicar activamente a todos os axentes que interveñen na consecución destes obxectivos na elaboración dos plans e estratexias indicados. Para eles a elaboración de todos estes plans mediante a convocatoria de mesas sectoriais e grupos de traballo nos que representantes de toda a sociedade galega irán realizando as súas achegas a estes documentos. A Axenda 2030 é aberta, dinámica, participativa e en constante avaliación

OS ODS E AS ENTIDADES LOCAIS

Desde a súa concepción, a Axenda de Desenvolvemento Sostible sinalou a importancia da súa integralidade ao afectar a todos os niveis de goberno: rexional, nacional, subnacional e local. Desta maneira a declaración recoñece o papel dos actores locais e municipais na planificación, execución e rendición de contas no cumprimento dos ODS.

Moitos son os obxectivos e metas que reclaman unha acción decidida desde o ámbito dos gobernos locais, non soamente no relativo a ODS 11, senón tamén á implementación práctica de medidas como a loita contra o cambio climático, a promoción do emprego, a igualdade ou a educación. Por iso é polo que no marco da UE afirmouse que “é responsabilidade da Unión e dos seus Estados membro, no marco das súas competencias respectivas, promover unha axenda para o desenvolvemento sostible que sexa transformadora a escala nacional, rexional e mundial e inste á Comisión para elaborar unha estratexia que reflicta a Axenda 2030 en todas as políticas internas e externas da UE”.

“Localizar” é o proceso que ten en conta os contextos subnacionais no logro da Axenda 2030, desde o establecemento dos obxectivos e metas, ata a determinación dos medios de implementación, e o uso de indicadores para medir e monitorizar o progreso feito. A localización garda relación sobre como os gobernos locais e rexionais poden dar apoio para alcanzar os ODS a través da acción “desde abaixo”, e como os ODS poden ofrecer un marco para a política de desenvolvemento local.

O desenvolvemento de instrumentos locais e rexionais para mellorar a transparencia, o bo goberno e a participación cidadá pode ser unha estratexia fundamental para fomentar unha gobernanza aberta que permita un desenvolvemento sostible. Estes obxectivos non poden alcanzarse sen ter en conta a necesidade de fortalecer as capacidades dos gobernos locais incluíndo o desenvolvemento de ferramentas participativas, innovadoras e sostibles que garantan a apropiación por parte da cidadanía.

Así mesmo, a aprobación da Nova Axenda Urbana (NUA) na Terceira Conferencia das Nacións Unidas sobre Vivenda e Desenvolvemento Sostible - HÁBITAT III (2016)

constitúe unha guía para orientar os esforzos en materia de desenvolvemento das cidades para os próximos 20 anos. A NUA chegou un ano despois da Axenda 2030 creando un vínculo de reforzo recíproco entre urbanización e desenvolvemento.

A inclusión do ODS 11 para “facer que as cidades e os asentamentos humanos sexan inclusivos, seguros, resilientes e sostibles” é, en gran parte, o froito dunha dura campaña dos gobernos locais, as súas asociacións e a comunidade urbana. O ODS 11 representa un gran paso cara adiante no recoñecemento do poder transformador da urbanización para o desenvolvemento, e no papel dos líderes das cidades á hora de impulsar o cambio global desde a base.

Con todo, o papel das administracións locais na consecución da Axenda vai máis aló do ODS 11. Todos os ODS teñen metas directa ou indirectamente relacionadas co traballo diario dos gobernos locais e rexionais. Estes niveis de goberno son responsables políticos, catalizadores do cambio e os mellor situados para vincular os obxectivos globais coas comunidades locais, de aí as múltiples referencias que se fan á localización dos ODS. Os gobernos locais, rexionais e as asociacións que lles representan participaron activamente no deseño da nova Axenda 2030 e da NUA. Ambas as axendas internacionais mostraron a importancia que ostentan os gobernos locais para garantir unha implementación efectiva dos devanditos obxectivos. Grazas ao labor da organización mundial Cidades e Gobernos Locais Unidos (CGLU) por medio do grupo de Traballo Global de Gobernos Locais e Rexionais, unha das principais leccións aprendidas é que os ODS deben ser alcanzados desde un novo enfoque de cooperación e coordinación institucional e intersectorial no que é imprescindible o diálogo e a complementariedade do nivel local, nacional e internacional, así como a colaboración cos sectores público, privado e a sociedade civil.

Os logros alcanzados pola o Grupo de Traballo Global en relación ao recoñecemento dos gobernos locais tanto na Axenda 2030 como na NAU, convértense en bases sólidas e estables para a construción das novas estratexias de acción tanto desde unha perspectiva sectorial como territorial.

En España, pola súa propia natureza política e administrativa, os GLL configúranse nunha suxeito clave, con peso específico, para o desenvolvemento da Axenda 2030. A distribución de competencias administrativas, así como a proximidade á cidadanía, o fomento de estratexias de desenvolvemento local sostible e participativo, ou a implementación das condicións da NAU, sinalan un papel protagonista para os GLL, que deben estar en primeira liña en todo o ciclo das políticas públicas (formulación, implementación, seguimento e avaliación). Os GLL españois sitúanse no ámbito territorial óptimo para a promoción do desenvolvemento sostible a través de diferentes ámbitos:

- A través da realización de actuacións locais vinculadas cos ODS, tales como os plans de mobilidade urbana sostible, a planificación o territorio, as estratexias de desenvolvemento sostible locais, a promoción de políticas de igualdade e de seguridade cidadá, os pactos locais polo emprego e a formación, ou as políticas de cooperación. O ámbito local é pioneiro no desenvolvemento de políticas innovadoras que articulan a diferentes actores no territorio, favorecendo a aparición de alianzas público-privado-sociais. Son xa numerosos os municipios e os GGLL que están a poñer en marcha estratexias de transversalización e integración dos ODS nas estratexias municipais.

- A través do desenvolvemento de políticas de afondamento democrático e participación cidadá, como iniciativas de goberno aberto, orzamentos participativos, cidades educadoras, consellos veciñais e cidadáns ou portais de transparencia. Cabe sinalarse que a participación cidadá cobra unha maior densidade no ámbito do local, na medida en que é o nivel de goberno máis claramente vinculado á cidadanía. Puxéronse en marcha redes de educación e sensibilización sobre os ODS, que vinculan aos GGLL coas temáticas da Axenda de Desenvolvemento Sostible.

- A través da promoción da cultura de paz. Os ODS son compoñentes centrais da paz e poñen de relevo como o fin da pobreza, a protección do planeta e o logro dunha prosperidade amplamente compartida son factores que contribúen á harmonía global e a unha paz duradeira. Son múltiples as formas en que os Gobernos Locais poden colaborar na construción da paz e, neste sentido, a Diplomacia de Cidades engloba unha parte importante delas, ademais de contar con redes mundiais, coas súas seccións nacionais como a de Alcaldes pola Paz ou a iniciativa liderada polo Concello de Madrid, Foro mundial de Cidades de Paz, que se poden converter en instrumentos esenciais para alcanzar as metas do ODS 16

- A través do establecemento de redes e articulacións de cooperación intermunicipal e internacional, tales como a Rede de Cidades polo Clima, as cidades amigas da infancia, a rede de cidades pola economía circular, o C40 ou a participación, a través da FEMP, nas diferentes redes internacionais como a CGLU ou o CRME. Estas redes, tanto estatais como europeas e internacionais, fortalecen a gobernanza da Axenda, promoven a cooperación horizontal e o intercambio de experiencias, melloran as prácticas de políticas públicas e permiten a difusión de iniciativas innovadoras.

Así mesmo, é importante sinalar o papel articulador da FEMP no armazón territorial español coas Federacións Territoriais de municipios e provincias, quen debe ser chamadas a ocupar un destacado papel na coordinación dos plans de localización da axenda desde a perspectiva autonómica. O papel dos gobernos locais e rexionais e as súas asociacións no logro dos ODS é crucial, xa que é a nivel local onde se pode preservar o enfoque de igualdade para a implementación dos ODS a nivel nacional. O logro dos ODS depende en gran medida da participación activa dos GGLL, xa que todos

os ODS inclúen metas relacionadas con competencias e responsabilidades da esfera local e municipal, principalmente na prestación de servizos básicos e na promoción do desenvolvemento territorial endógeno, inclusivo e sostible. De aí a importancia das redes de cidades e gobernos locais como catalizadores e sistemas de apoio para o fortalecemento do rol dos mesmos en tres niveis: institucionalidad, incidencia política e alianzas.

A FEMP adquiriu un compromiso firme co cumprimento da Axenda 2030 convencida de que debe ser a folia de ruta a seguir nos próximos anos para o desenvolvemento dunha sociedade máis xusta, máis libre e máis igualitaria, e onde os GLL xogan un rol esencial. Desde esa premisa, a FEMP defendeu o papel que os GLL deben xogar na definición da nosa Estratexia de Desenvolvemento Sostible, e foi pioneira na creación dun mecanismo de participación multinivel e multiactor, con axentes crave comprometidos co cumprimento dos ODS, baseado nos principios de goberno aberto, que permitiu elaborar a súa propia estratexia de acción e enriquecer as contribucións ao Plan de Acción.

Proceso que se iniciou en xaneiro de 2018 na cidade de Soria co evento “Think Europe: Compromiso 2030”, primeiro encontro a nivel nacional que logrou articular un diálogo ao máis alto nivel entre o goberno de España, as CCAA, GLL, organismos internacionais, sociedade civil, universidade e sector privado. O evento contou coa participación da Vicepresidenta do Gobierno, Soraya Sáez de Santamaría, que lanzou unha mensaxe clara: Think Europe: Compromiso 2030 Soria, 16 de xaneiro de 2018 ‘Estes días líderes locais que representan a millóns de cidadáns teñen un reto, conseguir que as cidades sexan inclusivas, seguras e sostibles. É necesario revisar o modelo de urbanización e isto é moito máis que demografía. España considera que a política de cohesión debe ser de carácter estrutural e un instrumento para investir. A política de cohesión debe ser global e abarcar a todos os territorios, para iso deberá basearse nunha visión estratéxica a longo prazo, que defina os principais retos, que deberá existir unha estratexia sucesora que sirva de marco de execución da Axenda 2030. España está comprometida, no seu territorio, coa axenda, e asumímola como política de Estado’ (Saenz de Santamaria, 2018)

A Estratexia da FEMP para a localización da Axenda 2030, e por tanto de empoderamento local, pivota sobre tres obxectivos principais:

1. Favorecer o fortalecemento institucional e a sensibilización dos actores locais (entre eles as Federacións Territoriais de municipios e provincias) para mellorar o coñecemento sobre os ODS e a súa adecuada integración nas estratexias locais en España.
2. Fortalecer e lexitimar o papel estratéxico que xogan as autoridades locais no desenvolvemento da Axenda 2030 nos respectivos ámbitos nacionais para a mellor

incidencia política na materia. 3. Mellorar e fortalecer as alianzas, así como a acción e cooperación internacional, tanto en termos de redes e organismos nacionais, europeos e internacionais como de municipios e provincias, para o intercambio de experiencias, asistencia técnica e cooperación descentralizada para o cumprimento dos ODS. Por todo iso, o Plan de Acción, desde o recoñecemento do rol cruce dos GLL para o cumprimento da Axenda 2030, comprométese a:

- Avanzar no recoñecemento institucional dos poderes locais como nivel de goberno con autonomía política plena que permita proceder ás reformas necesarias para mellorar o nivel de descentralización do país.
- Impulsar unha política de cohesión a nivel nacional para a acción da Axenda 2030 como un elemento inspirador e panca de transformación que permita avanzar ás rexións e territorios do país no cumprimento efectivo dos ODS.
- Fomentar plans de acción para a prevención das violencias urbanas. Isto significa aumentar a colaboración e o intercambio de información entre as distintas administracións, fomentando a supervisión e o cumprimento dos tratados internacionais, as leis e outros mecanismos para protexer os dereitos humanos que axuden a previr as violencias urbanas.
- Elaborar un mapa de desenvolvemento que contemple variables como as infraestruturas viarias, ferroviarias, eléctricas, tecnolóxicas, industriais medindo con iso a verdadeira situación dos distintos territorios e para que sirva de base a unha necesaria estratexia de ordenación territorial.
- Recoñecer á FEMP como institución panca no impulso da Axenda 2030 poñendo en valor o papel de liderado que está a exercer nas redes e organismos ás que pertence tanto no ámbito europeo como mundial.
- Crear e fortalecer mecanismos de gobernanza aberta para concitar o diálogo e a coordinación entre os diferentes actores, tanto en termos estratéxicos como de mobilización dos recursos políticos, sociais e económicos
- Promocionar a dimensión local da políticas panca previstas no plan, tanto no seu deseño como na súa execución e seguimento.
- Favorecer a recollida de información local sobre o desenvolvemento da Axenda, así como a promoción da integración dos ODS nas estratexias de desenvolvemento local e municipal, tales como plans estratéxicos municipais.
- Recoñecer á FEMP como institución panca no impulso da Axenda 2030 poñendo en valor o papel de liderado que está a exercer nas redes e organismos ás que pertence tanto no ámbito europeo como mundial.

- Recoñecer a importancia do papel da FEMP na consecución dos logros no ámbito local español, para o que se buscarán os acordos e recursos adecuados para desenvolver accións de fortalecemento institucional, de sensibilización e capacitación, de promoción dun sistema estatístico harmonizado de indicadores, de fomento do intercambio de experiencias e de promoción de estratexias de desenvolvemento local 2030.

A REDE LOCAL AXENDA 2030

Ademais dos esforzos realizados por moitos concellos, deputacións provinciais, cabidos e consells insulares, no seo da Federación Española de Municipios y Provincias (FEMP), contase con mecanismos para promover a coordinación, o intercambio de coñecemento e boas prácticas e o traballo conxunto en relación coa Axenda 2030. Un exemplo diso é a Comisión ODS Axenda 2030, constituída en maio de 2020. Outro mecanismo destacable é a Rede de Entidades Locais para a Axenda 2030, constituída en outubro de 2020, e que integra na actualidade a 478 Entidades Locais, das cales 22 son deputacións, entre elas as deputacións de Lugo, Ourense e Pontevedra; 26.646.086 en número de habitantes; 16 socios observadores e 5 socios colaboradores.

Esta Rede ten como obxectivo favorecer a coordinación de actuacións entre os Gobernos Locais, permitindo alcanzar mellores resultados na implementación da Axenda 2030 nos municipios e provincias, a través da localización e desenvolvemento dos ODS no ámbito local.

Como obxectivos específicos pódense destacar os seguintes:

- Promover o coñecemento, sensibilización e implantación dos ODS da Axenda 2030 nas entidades locais españolas, mediante o fortalecemento institucional e a implicación dos diferentes actores locais.
- Fortalecer e lexitimar o papel estratéxico que xogan as autoridades locais no desenvolvemento da Axenda 2030 en España de cara a conseguir a mellor incidencia política, promovendo o traballo en rede e a procura de alianzas que impulsen políticas de cohesión a nivel local e unha adecuada articulación multinivel (central, autonómica e local) e multiactor para a construción e implementación da Axenda 2030 a nivel local.
- Actuar como foro de intercambio e experiencias entre os Gobernos Locais que integran a Rede.
- Ofrecer servizos de asesoramento e asistencia para os seus membros, formación de técnicos e a mutua cooperación entre as autoridades das Entidades Locais na localización dos ODS da Axenda 2030 en España.

- Traballar cos Gobernos Locais liñas de actuación concretas tras a crise provocada pola Covid-19 para dar unha resposta no territorio aliñada coa Axenda 2030.

Existen catro tipos de asociados á Rede:

- Socios Titulares: todas as Entidades Locais, integradas na FEMP, que manifesten, mediante o correspondente acordo adoptado polo Pleno da Corporación, a súa vontade expresa de adherirse á Rede.
- Socios de Honra: as persoas físicas ou xurídicas que sexan propostas como tales polo Consello de Goberno da Rede e sexan nomeadas pola Xunta de Goberno da FEMP pola súa especial contribución aos fins da Rede.
- Socios Observadores: aquelas Institucións ou Entidades Públicas de ámbito estatal ou autonómico cuxo obxecto sexa traballar no desenvolvemento e implantación dos ODS da Axenda 2030 en España. Serán propostas como tales polo Consello de Goberno da Rede e serán nomeadas pola Xunta de Goberno da FEMP.
- Socios Colaboradores: aquelas empresas, entidades privadas, institucións cuxo obxecto sexa traballar no desenvolvemento e implantación dos ODS da Axenda 2030 en España e sexan aceptadas como colaboradores pola Asemblea Xeral. A participación como colaboradores nas actividades da Rede establecerase mediante un Convenio de Colaboración e deberá ser aprobada pola Xunta de Goberno da Rede.

Para solicitar a adhesión as entidades locais deben remitir á Rede a seguinte documentación:

- Acordo municipal para a adhesión á Rede aprobado polo pleno municipal ou provincial
- Realizar unha declaración institucional por parte do titular de Alcaldía dirixida á cidadanía onde se plasme o compromiso de adhesión á Rede e a futura implementación de políticas municipais de desenvolvemento dos ODS da Axenda 2030.
- Asumir a Declaración da Axenda 2030 aprobada no XII Pleno da FEMP
- Ter elaborado ou o compromiso de elaborar unha análise de situación e un plan de localización e implementación dos ODS da Axenda 2030.
- Designación dun representante político e un representante técnico para a Rede
- Pago dunha cota anual

O impulso á localización da Axenda 2030 é unha das prioridades do marco de colaboración institucional establecido entre a Secretaría de Estado para a Axenda 2030 e a FEMP, reflectida no Convenio Marco de Colaboración subscrito entre ambos. Dita colaboración materializouse, ademais, na Guía para a Localización da Axenda 2030 227, unha ferramenta de apoio dirixida a representantes políticos e persoal técnico de entidades locais para facilitar a articulación da súa planificación municipal aos principios, obxectivos e metas da Axenda 2030, concedendo unha especial atención ás particularidades dos municipios pequenos, insulares e ás áreas en risco de despoboamento. Unha aposta que se viu reforzada grazas á posta en marcha dunha consulta pública dirixida a recoller as visións e contribucións das entidades locais á

Estratexia de Desenvolvemento Sostible 2030 e a unha liña de axudas a gobernos locais destinada a acompañar os esforzos municipais en materia de Axenda 2030.

Os compromisos a impulsar coas entidades locais:

- Fortalecer a acción das Entidades Locais no desenvolvemento, implementación, aliñación e localización da Axenda 2030 mediante a dotación de recursos económicos e técnicos.
- Xerar sinerxias de traballo conxunto coa federación Española de Municipios E Provincias (FEMP) para o desenvolvemento de indicadores ODS no local.
- Promover o coñecemento sobre a Axenda 2030 a nivel local, tanto no interior das Entidades Locais, como desde o seu papel esencial na difusión deste coñecemento e información da Axenda 2030 á cidadanía.

OS ODS E A DEPUTACIÓN DA CORUÑA

O Pleno da Deputación provincial da Coruña celebrado o 28 de outubro de 2022 aprobou a proposta da súa adhesión á Rede de Entidades Locais para a Axenda 2030, conforme as indicacións da Presidencia e Vicepresidencia.

A Rede de Entidades Locais para a Axenda 2030 da Federación Española de Municipios y Provincias (FEMP) está formada polos Gobernos Locais que se comprometen a localizar e implementar os ODS da Axenda 2030 de forma transversal nas políticas públicas municipais.

Coa adhesión á Rede de Entidades Locais para a Axenda 2030, o Goberno Local comprométese a determinar un conxunto de actuacións, que deberán incorporarse nun Plan de Actuación ou Estratexia Local, aprobado polo Pleno, que inclúa unha análise de situación e un plan de localización e implementación dos ODS da Axenda 2030.

O Acordo Plenario establece expresamente:

1º.- O Pleno da Corporación aproba a adhesión da DEPUTACIÓN PROVINCIAL DA CORUÑA á Rede de Entidades Locais para a Axenda 2030 e, en consecuencia, comprométese a:

- a) Traballar na aprobación dun Plan de Actuación ou Estratexia Local, que no que se elabore unha análise de situación e un plan de localización e implementación dos ODS da Axenda 2030.
- b) Cumprir coas obrigacións e exercer os dereitos que se establecen nas Normas de Funcionamento da Rede, aprobadas na Asemblea celebrada o 21 de outubro de 2020, na que tamén se estableceron os importes da cota anual fixados en función do número de habitantes.

2º.- Asumir a Declaración da Axenda 2030 aprobada no XII Pleno da FEMP.

3º.- Que pola Presidencia realícense todos os trámites oportunos para que a adhesión da DEPUTACIÓN PROVINCIAL DA CORUÑA á Rede de Entidades Locais para a Axenda 2030 sexa efectiva.

No ámbito da cultura, na publicación provincial “GUÍA SOBRE FESTIVAIS E SUSTENTABILIDADE. A Axenda 2030 e os impactos positivos dos eventos”, indícase que as administracións deben fomentar un modelo de desenvolvemento que garanta o acceso universal á cultura e ás súas manifestacións, así como a defensa e mellora dos dereitos da cidadanía á liberdade de expresión e o acceso á información e aos recursos. O alcance da Axenda 2030 require da transversalidade de políticas e estratexias, así como das alianzas público-privadas para a consecución de obxectivos. A responsabilidade das diferentes administracións públicas tradúcese no impulso de marcos normativos para a implantación desta axenda, na mobilización de recursos e na posta en marcha de liñas de acción que impliquen a cidadanía no seu conxunto.

En 2018, tras constituír un ano antes o Grupo de Alto Nivel para a Axenda 2030 (GAN), o Estado español presentou o seu plan de acción ante a ONU polo que se aprobaba unha proposición non de lei a finais dese ano e se promovía o Alto Comisionado para a Axenda 2030. A administración autonómica galega creou en 2019, a través do Decreto 142/2019, de 31 de outubro, a Comisión Interdepartamental para o Seguimento da Axenda 2030 en Galicia, adscrita á Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Vivenda. Así mesmo, a Deputación da Coruña, no seu Plan Estratéxico de Subvencións 2020-2022, estableceu que na planificación da actuación de fomento provincial tamén deben estar presentes os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable (ODS) incorporados á Axenda 2030.

O programa de accións «A cultura é un dereito», promovido desde a Deputación da Coruña, subliña a necesidade de garantir o acceso e participación de toda a cidadanía na vida cultural, con especial apoio para o tecido asociativo e de base. Desde a área de Cultura da Deputación enténdese que o apoio ao sector cultural ten que articularse cada vez de maneira máis manifesta ao redor dos impactos positivos e do compromiso da acción cultural coa comunidade na que se desenvolve. As liñas de subvencións nesta área deben incorporar de maneira progresiva nos seus criterios de valoración os novos retos e esixencias vinculados aos intereses colectivos e ao enfoque do desenvolvemento sustentable, sen esquecer que isto implica formación, ferramentas e recursos. En 2022, desde a área de Cultura empréndese un traballo de revisión das liñas de cofinanciamento dos festivais de música, audiovisual e artes escénicas promovidos por concellos e entidades locais, así como por entidades sen ánimo de lucro (FO221 e FO223, respectivamente).

Cun inequívoco aliñamento coa Axenda 2030, a Deputación da Coruña establece algúns cambios de calado. O plan de sustentabilidade dos eventos pasa de ser un elemento para valorar a ser un requisito para acceder ao cofinanciamento.

Este plan de sustentabilidade, como ferramenta de cada un dos festivais, propón algunhas das medidas que deben integrarse no deseño do evento en cada un dos tres ámbitos do desenvolvemento sustentable:

- No ámbito social, medidas en favor da igualdade de xénero, da inclusión e da accesibilidade, emprego dunha comunicación inclusiva, non-discriminatoria e comprometida coa normalización social da lingua galega.
- En relación co medio ambiente, medidas para reducir o volumen de residuos xerados e a enerxía consumida, así como para garantir o acceso gratuíto á auga potable.
- No ámbito económico, a colaboración con entidades e artistas locais, e a medición de indicadores económicos, de igualdade de xénero e de consumo enerxético.

A Guía quere ser un recurso útil para acompañar as entidades promotoras dos festivais na mellora e consecución dos obxectivos mencionados.

No horizonte máis próximo semella unha tarefa ineludible á hora de deseñar os eventos culturais garantir a igualdade de xénero e o apoio á contorna local, obter un diagnóstico que permita identificar os grupos de interese, así como as barreiras que impiden a accesibilidade universal dos eventos ou a posta en marcha de procesos de xestión medioambiental. As políticas de fomento da área de Cultura da Deputación, como entidade cofinanciadora dos festivais, non deben cingirse só a unha función de esixencia, senón tamén de diálogo, acompañamento e colaboración no proceso de consecución de eventos que sexan referentes no exercicio da responsabilidade co planeta, coa contorna e cos seus públicos.

Por outra banda, no plan estratéxico de subvencións da deputación, e con independencia dos obxectivos estratéxicos establecidos a nivel UE, España e Galicia, indícase que na planificación da actuación de fomento provincial tamén haberá que ter presente os obxectivos de desenvolvemento sustentable (ODS) incorporados á Axenda 2030. Os ODS son herdeiros dos obxectivos de desenvolvemento do milenio e buscan ampliar os éxitos alcanzados con eles, así como lograr aquelas metas que non foron conseguidas.

Tamén se menciona neste Plan que estes novos obxectivos, aínda que non son xuridicamente obrigatorios, presentan a singularidade de instar a todos os países, xa sexan ricos, pobres ou de ingresos medianos, a adoptar medidas para promover a prosperidade á vez que protexen o planeta. Recoñecen que as iniciativas para acabar coa pobreza deben ir da man de estratexias que favorezan o crecemento económico e aborden unha serie de necesidades sociais, entre as que cabe sinalar a educación, a

saúde, a protección social e as oportunidades de emprego, á vez que loitan contra o cambio climático e promoven a protección do medio ambiente.

MARCO DE INDICADORES MUNDIAIS PARA OS OBXECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE E METAS DA AXENDA 2030 PARA O DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE

Para facilitar o seguimento da Axenda 2030 para o Desenvolvemento Sostible, a Comisión de Estatística das Nacións Unidas acordou unha **lista de indicadores**, que posteriormente se revisaron ata os 232 indicadores, que foron finalmente adoptados pola Asemblea Xeral de Nacións Unidas en xullo de 2017, e que constitúen o marco de indicadores mundiais da Axenda 2030:

https://unstats.un.org/sdgs/indicators/global%20Indicator%20Framework%20after%202020%20review_Spa.pdf

A ONU subliña que as estatísticas oficiais e os datos dos sistemas estatísticos nacionais constitúen a base necesaria para o marco dos indicadores, e destaca a función das oficinas nacionais de estatística como coordinadoras de cada sistema nacional. No caso de España, o Instituto Nacional de Estatística (INE), inclúe a actualización destes indicadores nunha operación estatística recolleita no Programa anual vixente, e inclúe información tanto do INE como doutras fontes oficiais que se irán incorporando de forma progresiva:

<https://www.ine.es/dyngs/ods/es/index.htm>

Os Obxectivos de Desenvolvemento Sostible son unha lista de tarefas pendentes da humanidade para un planeta sostible, unha folla de ruta clara para un futuro mellor

Nacións Unidas

Webs recomendadas para a súa consulta:

- <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/>
- https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/international-strategies/sustainable-development-goals_es
- <https://knowsdgs.jrc.ec.europa.eu/>
- <https://www.mdsocialesa2030.gob.es/agenda2030/index.htm>
- <https://www.ige.gal/Shiny/Agenda2030/>
- <https://www.pactomundial.org/quienes-somos/>
- <https://redagenda2030.es/>

Documentos recomendados para a súa lectura:

- Estratexia de desenvolvemento sostible 2030. Un proxecto de país para facer realidade a axenda 2030
<https://www.mdsocialesa2030.gob.es/agenda2030/documentos/eds-cast-acce.pdf>
- A implantación da axenda 2030 de desenvolvemento sustentable na Xunta de Galicia. Principais implicacións e propostas
https://cooperacion.xunta.gal/sites/w_coopga/files/estudos/estudio_implantacion_de_los_ods_en_la_xunta_de_galicia.pdf
- 170 accións diarias para transformar o noso mundo
https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/wp-content/uploads/sites/3/2018/08/170Actions-web_Sp.pdf
- ODS Año 7. Innovación para lograr a Axenda 2030: novos modelos de negocio sostibles
<https://www.pactomundial.org/biblioteca/ods-ano-7-innovacion-para-lograr-la-agenda-2030/>
- Manual Europeo para as Revisións Locais Voluntarias dos ODS - edición 2022 (En)
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC129381>